

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Centrum
Rozwoju
Zasobów
Ludzkich

koordynacja
na rzecz
aktywnej
integracji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Obserwatorium Integracji Społecznej
Projekt „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”
Współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

SZCZECIN 2010

Niepełnosprawność dotyka mieszkańców naszego globu, bez względu na miejsce zamieszkania, wiek, wykształcenie, pochodzenie czy też status społeczny. Szacuje się, że w Polsce średnio co siódmy obywatel jest osobą niepełnosprawną. Niniejszy raport ma na celu zobrazowanie, na podstawie dostępnych danych źródłowych, sytuację osoby niepełnosprawnej w województwie zachodniopomorskim, począwszy od systemu edukacji po rynek pracy. Według raportu PFRON, populacja osób niepełnosprawnych tylko w niewielkiej części wykorzystuje możliwości, jakie niesie za sobą życie w państwie o takich regulacjach prawno-administracyjnych jak Polska. Niestety, mamy do czynienia z jednym z najniższych wskaźników aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w porównaniu z pozostałymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Struktura wykształcenia osób niepełnosprawnych w Polsce również znacząco odbiega od analogicznej struktury w UE, a to przecież wykształcenie determinuje późniejszą sytuację społeczno-ekonomiczną jednostki. Niska aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych ma swoje odzwierciedlenie w źródłach utrzymania tej grupy mieszkańców kraju: 45,2% - renta z tytułu niezdolności do pracy, 32,6% - emerytura, a jedynie 8,7% - wynagrodzenia z tytułu pracy.

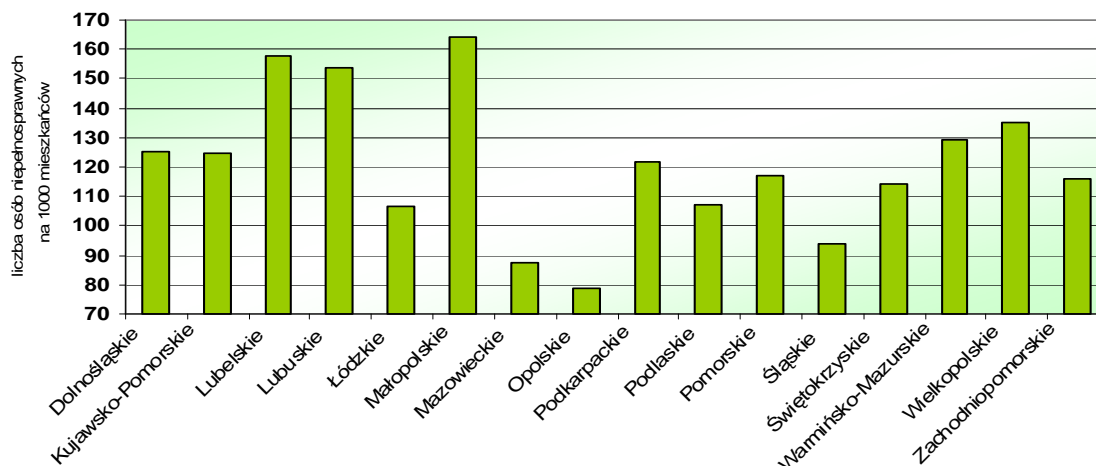
NIEPEŁNOSPRAWNI OGÓLEM

Zgodnie z definicją GUS, osobą niepełnosprawną „jest osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie, wydane przez organ do tego uprawniony ” (niepełnosprawność prawna). Dane zawarte w raporcie nie obejmują osób, które jedynie deklarują ograniczoną zdolność do samodzielnego funkcjonowania (tzw. niepełnosprawność biologiczna).

Na podstawie danych ze Spisu Powszechnego z 2002 r. dokonano przeszacowania (aktualizacji) liczby osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością w 2009 roku.¹ Z przeprowadzonego szacunku wynika, iż w 2009 roku największą częstość występowania niepełnosprawności ogółem odnotowano w województwie małopolskim (167 osób na 1000 mieszkańców), najniższą zaś w woj. opolskim (79 osób na 1000 mieszkańców). Województwo zachodniopomorskie ze wskaźnikiem 117 osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców (w kraju 120) uplasowało się na 10 miejscu.

¹ Liczbę ludności wg stanu na koniec 2009 roku pomnożono przez wskaźniki niepełnosprawności (udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem) ustalone w Spisie Powszechnym 2002. Z powodu braku aktualnych danych przyjęto, że wartości w/w wskaźników pozostają w przybliżeniu na podobnym poziomie.

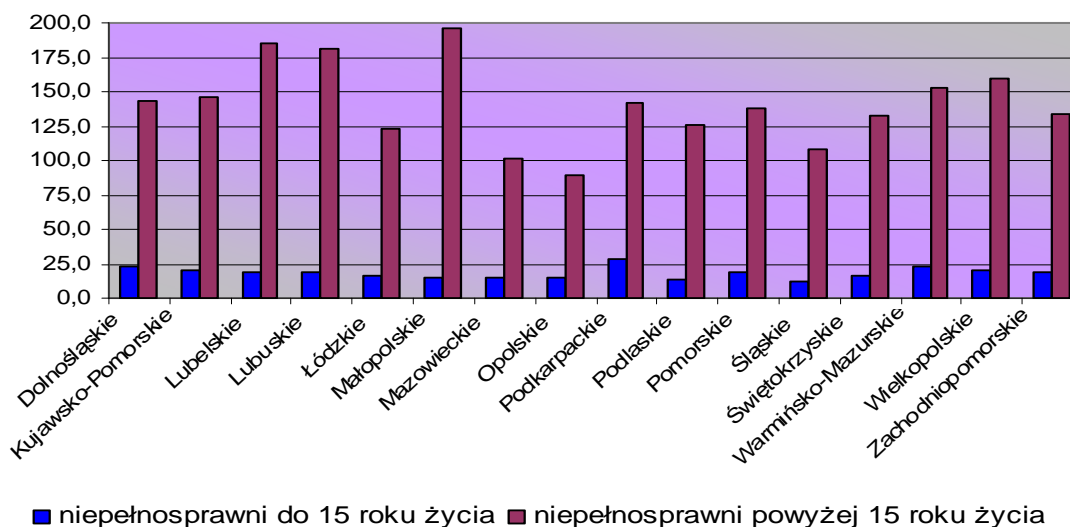
Wykres nr 1. Liczba osób niepełnosprawnych ogółem na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urząd Statystyczny w Szczecinie

Częstość występowania zjawiska niepełnosprawności wśród osób do 15 roku życia na 1000 mieszkańców wahała się w 2009 r. w zależności od regionu od 12,5 osób – woj. śląskie do 27,9 osób – woj. podkarpackie. Znacząco wyższe wskaźniki niepełnosprawności obserwuje się wśród osób powyżej 15 roku życia. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców najmniej osób niepełnosprawnych w wieku 15+ było w woj. opolskim - 89,5 osób, najwięcej w woj. małopolskim – 195,5. W województwie zachodniopomorskim liczbę niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców w wieku do 15 lat oszacowano na poziomie 19,5 osób, czyli o 1,7 osoby więcej niż analogiczny wskaźnik dla kraju (17,8 osób). W grupie wiekowej powyżej 15 lat częstość występowania zjawiska niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa wynosiła w 2009 r. 134,3 osoby (w kraju 138,5 osób).

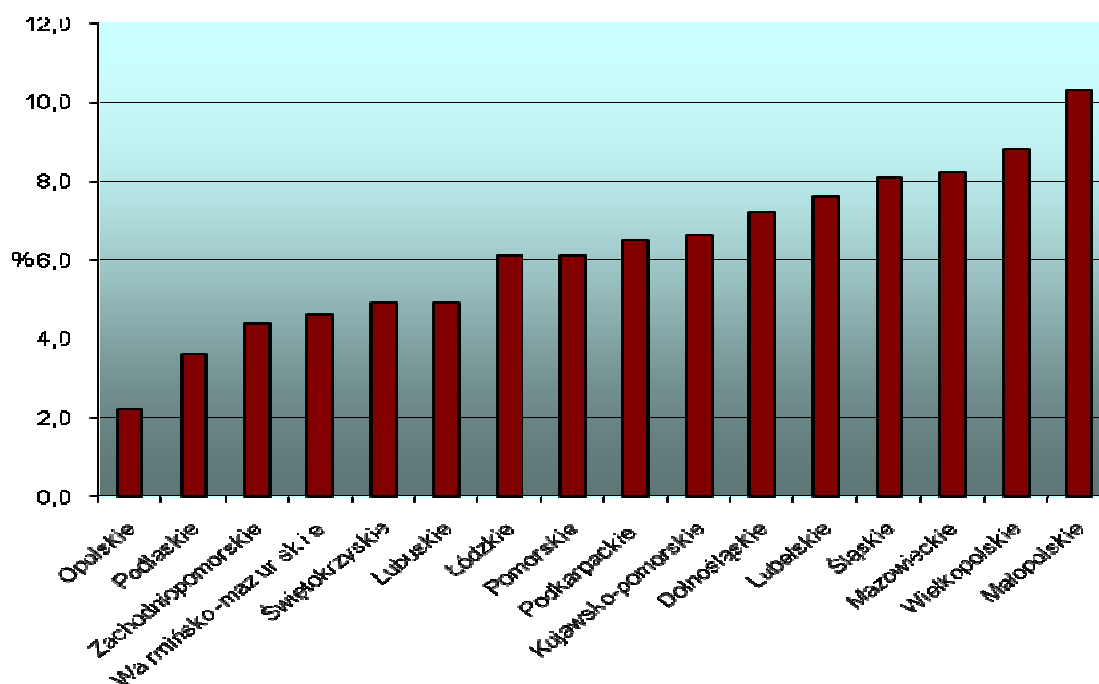
Wykres 2. Liczba osób niepełnosprawnych wg grup wiekowych na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Szczecinie

Odsetek gospodarstw domowych², w których występuje zjawisko niepełnosprawności w 2009 roku wahał się od 2,2 % w województwie opolskim do 10,3% w województwie małopolskim, co jest analogiczne do rozkładu liczby osób niepełnosprawnych wg grup wiekowych na 1000 mieszkańców. Z danych zawartych w *Diagnozie społecznej 2009* wynika, że 41,8% gospodarstw domowych z osobą niepełnosprawną zamieszkuje obszary wiejskie. W województwie zachodniopomorskim w 4,4% ogółu gospodarstw domowych znajdują się osoby niepełnosprawne.

Wykres 3. Odsetek gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi wg miejsca zamieszkania

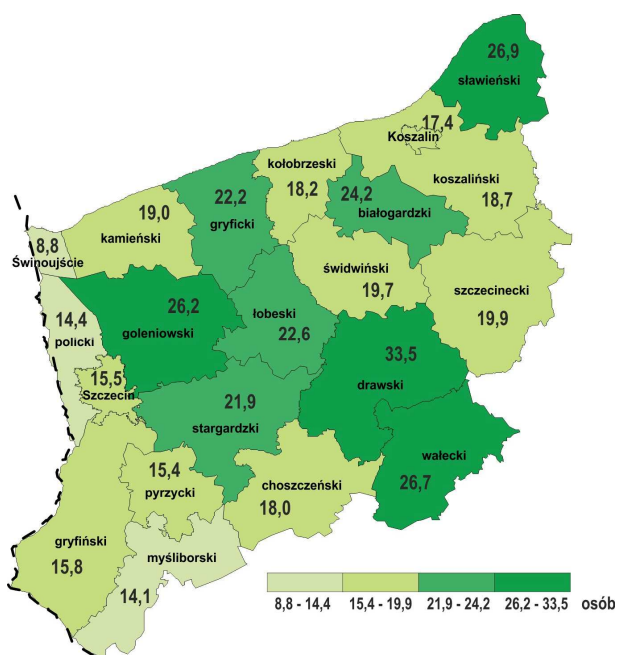

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Diagnozy Społecznej 2009*

Częstość występowania zjawiska niepełnosprawności jest zróżnicowana również wewnątrzregionalnie, o czym świadczy przestrzenna dywersyfikacja wartości wskaźnika niepełnosprawności w powiatach województwa zachodniopomorskiego. W populacji mieszkańców województwa do 15 roku życia najwięcej osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oszacowano w 2009 roku w powiecie drawskim 33,5 osób, najmniej w powiecie grodzkim Miasto Świnoujście – 8,8.

² „Przez gospodarstwo domowe rozumie się zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się”, *Osoby niepełnosprawne, województwo zachodniopomorskie*, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2004

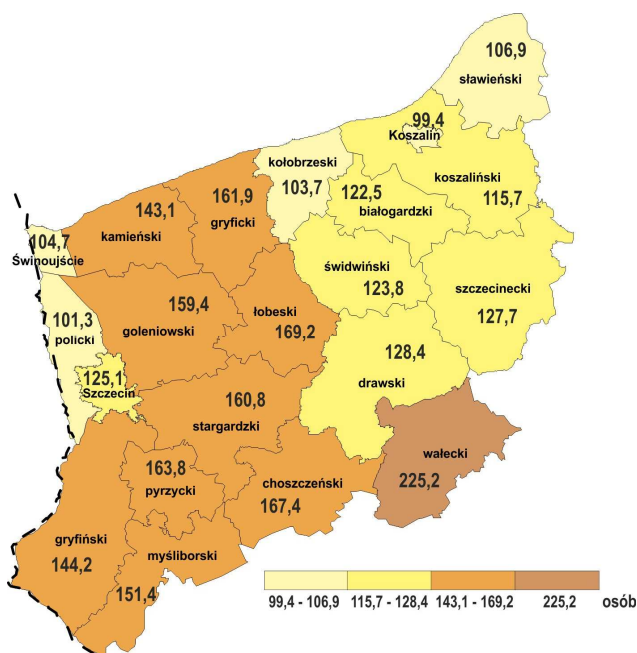
Mapa nr 1. Szacunkowa liczba osób niepełnosprawnych w wieku 0-14 lat na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Szczecinie

Wśród mieszkańców województwa powyżej 15 roku życia najwyższy wskaźnik niepełnosprawności odnotowano w powiecie wałeckim – 225,2, zaś najniższą wartość wskaźnika oszacowano dla mieszkańców powiatu Miasto Koszalin – 99,4 osoby niepełnosprawne na 1000 mieszkańców. Dla podkreślenia zróżnicowania przestrzennego zjawiska niepełnosprawności wewnątrz województwa warto zauważyć, iż w powiecie grodzkim Miasto Koszalin przeciętnie co 10 dorosła jest osobą niepełnosprawną w rozumieniu prawnym, zaś w powiecie wałeckim - co 4 dorosła osoba.

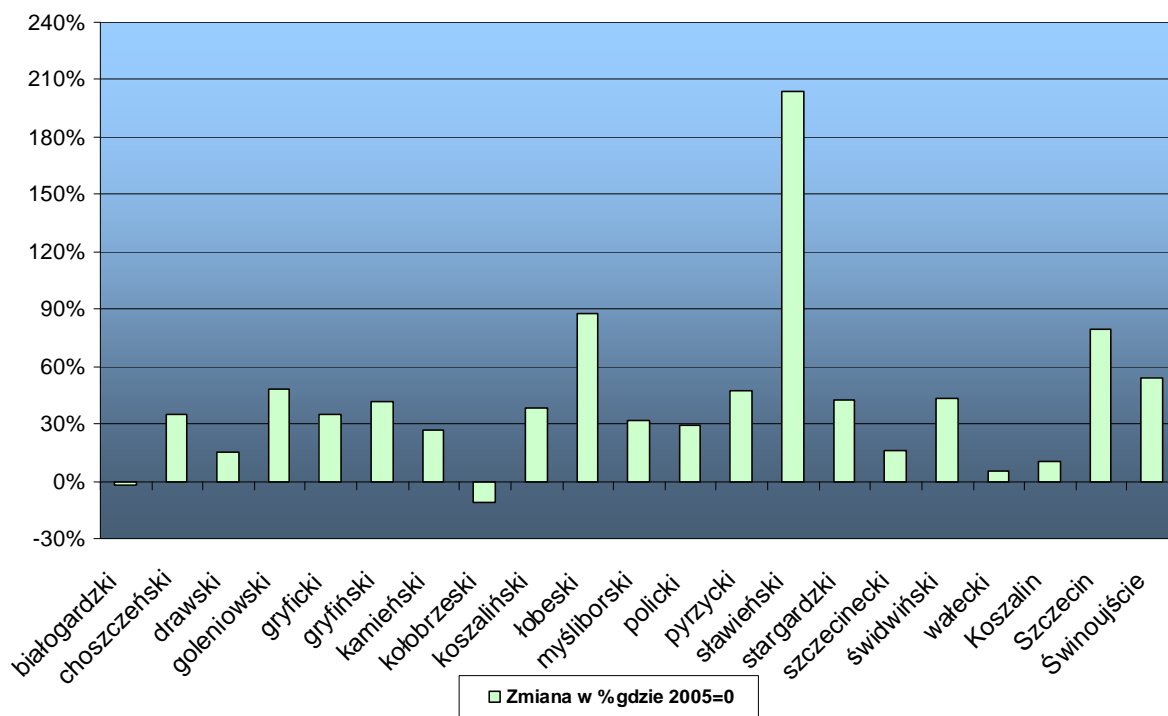
Mapa nr 2. Szacunkowa liczba osób niepełnosprawnych powyżej 15 roku życia na 1000 mieszkańców podziale na powiaty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Szczecinie

Powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności wydają decyzje jedynie do celów pozarentowych. W województwie zachodniopomorskim liczba wydanych decyzji w 2009 roku w stosunku do 2005 roku wzrosła o 39%. Jedynie w powiecie białogardzkim i kołobrzeskim zanotowano spadek liczby wydanych decyzji. W pozostałych powiatach wzrost wahał się od 6% w powiecie wałeckim do 204% w powiecie sławieńskim. Na podstawie danych z powiatowych zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności nie można oszacować liczby osób niepełnosprawnych, ponieważ, zgodnie z polskim systemem orzecznictwa, osoba niepełnosprawna nie jest zobligowana do uzyskania w/w orzeczenia. Ponadto, orzeczenia mogą być wydawane na stałe, bądź na czas określony, co powoduje, iż 1 osoba na przestrzeni kilku lat może pojawić się w statystykach kilkakrotnie. Są to jedynie dane pogładowe.

Wykres 4. Liczba decyzji wydanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności

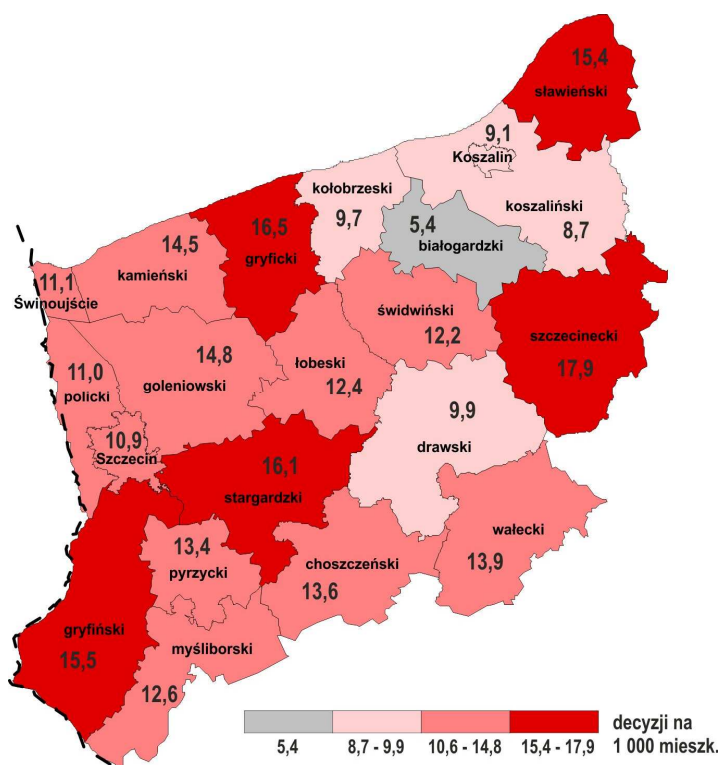

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie

NIEPEŁNOSPRAWNI A POMOC SPOŁECZNA

Wśród beneficjentów pomocy społecznej znaczną część stanowią osoby niepełnosprawne. W województwie zachodniopomorskim, w 2009 roku, 20 867 rodzinom decyzją administracyjną przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności, z tego 11 807 rodzinom w miastach oraz 9 060 na wsi. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców największą liczbę w/w decyzji przyznano w powiecie waleckim – 18, najniższą zaś w powiecie białogardzkim – 5, natomiast średnia dla całego województwa wynosi 12 decyzji na 1000 mieszkańców.

Mapa nr 3 Liczba decyzji o przyznaniu pomocy z powodu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPiPS 03

W ujęciu nominalnym najwięcej decyzji o przyznaniu pomocy z powodu niepełnosprawności zweryfikowano, poza miastem Szczecin (4 316 decyzji), w powiatach: stargardzkim, szczecineckim, gryfińskim, goleniowskim i gryfickim – powyżej 1000 decyzji. Należy podkreślić, iż liczba rodzin, którym przyznano decyzją pomoc (ze względu na niepełnosprawność) jest proporcjonalna do szacowanej liczby ogółu osób niepełnosprawnych w danym powiecie.

Tabela 1. Liczba rodzin objętych świadczeniami z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

Powiaty	Pomoc społeczna przyznana z powodu niepełnosprawności		
	niepełnosprawni ogółem	miasto	wieś
	liczba rodzin	liczba rodzin	liczba rodzin
białogardzki	263	137	126
choszczeński	677	354	323
drawski	570	289	281
goleniowski	1 182	574	608
gryficki	1 001	545	456
gryfiński	1 281	530	751
kamiński	694	432	262
kołobrzeski	750	517	233
m. Koszalin	977	977	0
koszaliński	568	106	462
łobeski	471	234	237
myśliborski	844	492	352
policki	763	449	314
pyrzycki	535	221	314
sławieński	884	403	481
stargardzki	1 916	1 165	751
m. Szczecin	4 316	4 316	0
szczecinecki	1 377	900	477
świdwiński	593	237	356
m. Świnoujście	451	451	0
wątecki	754	487	267
Zachodniopomorskie	20 867	11 807	9 060

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPiPS 03

OSOBA NIEPEŁNOSPRAWNA W SYSTEMIE EDUKACJI

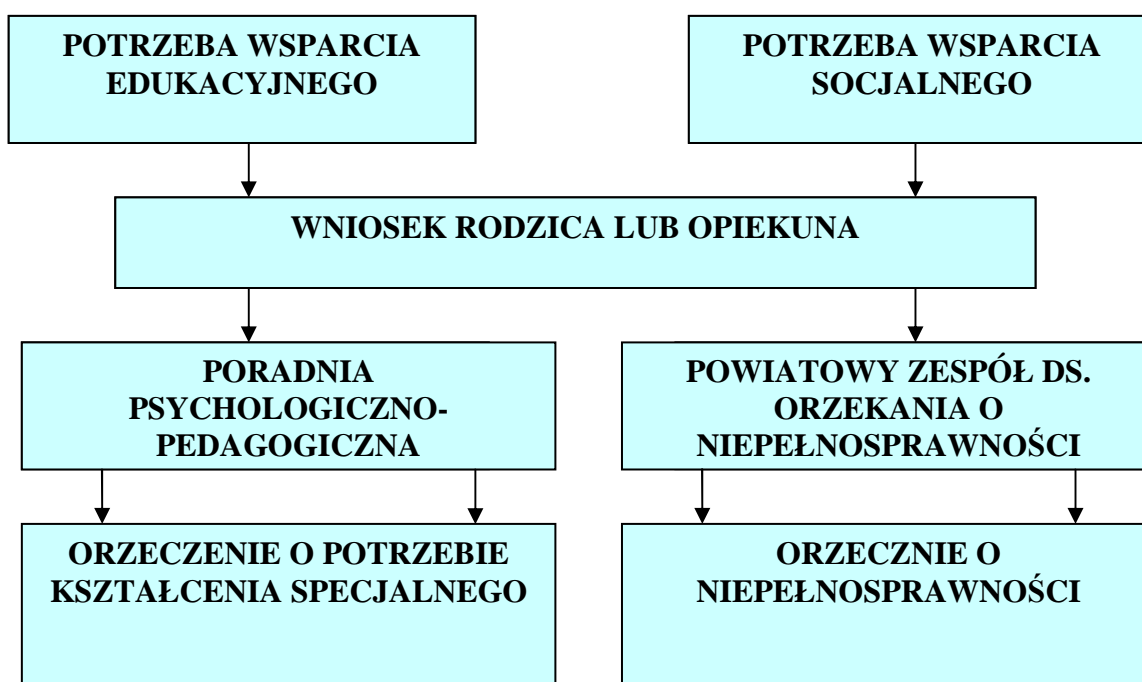
Zasady funkcjonowania ucznia niepełnosprawnego w polskim systemie edukacji uregulowane zostały w ustawie o systemie oświaty, która gwarantuje niepełnosprawnym dzieciom i młodzieży:

- a) realizację prawa do kształcenia, wychowania i opieki adekwatnej do wieku i osiągniętego rozwoju;
- b) możliwość kontynuacji kształcenia we wszystkich typach szkół zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi;
- c) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do uczniów;
- d) umożliwienie realizacji zindywidualizowanego procesu kształcenia oraz organizacji zajęć rewalidacyjnych.

Dzieci niepełnosprawne, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy obejmowane są kształceniem specjalnym.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, na wniosek rodzica lub opiekuna, wydają orzeczenie o potrzebie: kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Orzeczenie nie jest równoznaczne ze skierowaniem dziecka do określonego typu szkoły, jest to jedynie rekomendacja, która wskazuje najlepsze metody pracy z dzieckiem. Ustawodawca przewidział, że osoba niepełnosprawna może realizować obowiązek szkolny i obowiązek nauki w szkołach: ogólnodostępnych, integracyjnych, oddziałach integracyjnych, szkołach specjalnych, oddziałach specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.³ Objęcie dziecka kształceniem specjalnym nie jest równoznaczne z uzyskaniem orzeczenia o niepełnosprawności, wydawanego przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Tryb wydawania orzeczenia o niepełnosprawności jest analogiczny do trybu wydawania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, czyli niezbędny jest wniosek rodzica lub opiekuna dziecka.

Wykres nr 5. System orzecznictwa dla dzieci i młodzieży

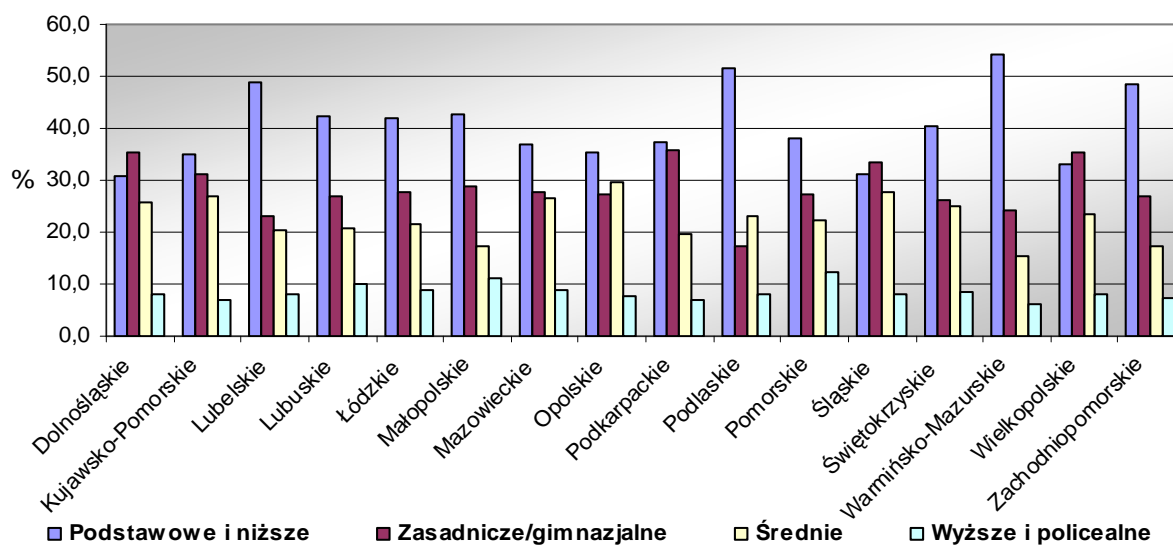
Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagramu zawartego w informatorze Gminna Kampania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, system wsparcia i edukacji osób niepełnosprawnych w Gminie Goleniów

Struktura wykształcenia osób niepełnosprawnych, w zależności od regionu, jest znacznie zróżnicowana. Jak wynika z *Diagnozy Społecznej 2009*, odsetek niepełnosprawnych z wykształceniem podstawowym i niższym w ogólnej liczbie niepełnosprawnych powyżej 25 roku życia zawierał się w przedziale od 30,8% - województwo dolnośląskie do 54,2 – województwo warmińsko-mazurskie; w województwie zachodniopomorskim odnotowano

³ Osoby niepełnosprawne, województwo zachodniopomorskie, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2004

jeden z najwyższych wskaźników – 48,4%. Udział osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym i policealnym wahał się od 6,3% w województwie warmińsko-mazurskim do 12,2% w województwie pomorskim; w województwie zachodniopomorskim wskaźnik ten w 2009 roku oszacowano na poziomie 7,5% - jeden z najniższych w kraju.

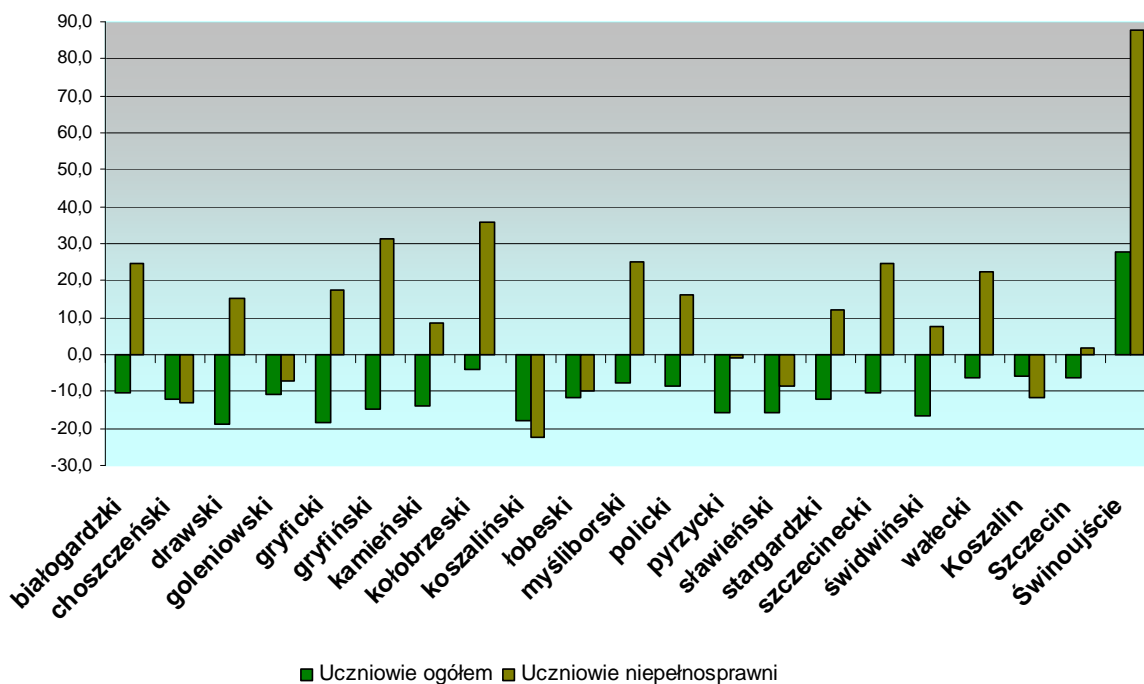
Wykres nr 6. Struktura wykształcenia osób niepełnosprawnych – województwo na tle kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Diagnozy Społecznej 2009*

W latach 2005-2009 w województwie zachodniopomorskim zanotowano spadek liczby uczniów ogółem, co jest wynikiem niekorzystnych zmian demograficznych, wyjątek stanowi powiat grodzki Świnoujście, gdzie w analizowanym okresie liczba uczniów ogółem wzrosła o 27,6%. W skali całego województwa, liczba uczniów zmniejszyła się o 9,8%, co w liczbach bezwzględnych wynosi 30 644 uczniów. Przy niekorzystnych zmianach liczby uczniów ogółem notuje się wzrost liczby uczniów niepełnosprawnych. Zjawisko to dominuje w powiatach: białogardzkim, drawskim, gryfickim, gryfińskim, kamieńskim, kołobrzeskim, myśliborskim, polickim, stargardzkim, świdwińskim, wałeckim, szczecineckim i powiecie grodzkim Szczecin. W powiecie goleniowskim i sławieńskim w latach 2005-2009 zanotowano spadek liczby uczniów niepełnosprawnych wśród liczby uczniów ogółem, choć w dalszym ciągu w obu regionach mamy do czynienia z jednym z najwyższych w województwie wskaźników niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży (goleniowski: 26,2%, sławieński: 26,9%).

Wykres nr 7. Zmiana liczby uczniów ogółem oraz liczby uczniów niepełnosprawnych w okresie 2005-2009 (2005=0%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Szczecinie

W województwie zachodniopomorskim w 2009 roku funkcjonowało 238 placówek, w których uczniowie niepełnosprawni mogli realizować obowiązek szkolny i obowiązek nauki, co w porównaniu z rokiem 2005 stanowi wzrost o 107 placówek przygotowanych do pracy z uczniem niepełnosprawnym (przedszkola i szkoły z oddziałami integracyjnymi - wzrost o 55, przedszkola i szkoły specjalne - wzrost o 52 placówki). Koresponduje to ze wzrostem liczby uczniów niepełnosprawnych wśród liczby uczniów ogółem w latach 2005-2009. Mimo ogólnej tendencji zwiększania się liczby placówek specjalnych i z oddziałami integracyjnymi, w województwie znajdują się powiaty, w których nie ma placówek przygotowanych do pracy z dzieckiem niepełnosprawnym w wieku przedszkolnym (białogardzki, drawski, gryficki, kamieński, pyrzycki, świdwiński). Podobna luka, choć w mniejszej skali, występuje w przypadku szkół ponadgimnazjalnych w powiecie: kamieńskim, łobeskim i wałeckim. Warto zauważyć również, że powiaty, w których nie istnieją placówki przygotowane do pracy z dzieckiem niepełnosprawnym, charakteryzują się jednocześnie wysokim odsetkiem osób niepełnosprawnych w wieku 0-14 lat w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w tej samej kategorii wiekowej:

- Powiat drawski: 33,5 %
- Powiat białogardzki: 24,2%
- Powiat łobeski: 22,6%
- Powiat gryficki: 22,2%

➤ Powiat świdwiński: 19,7%

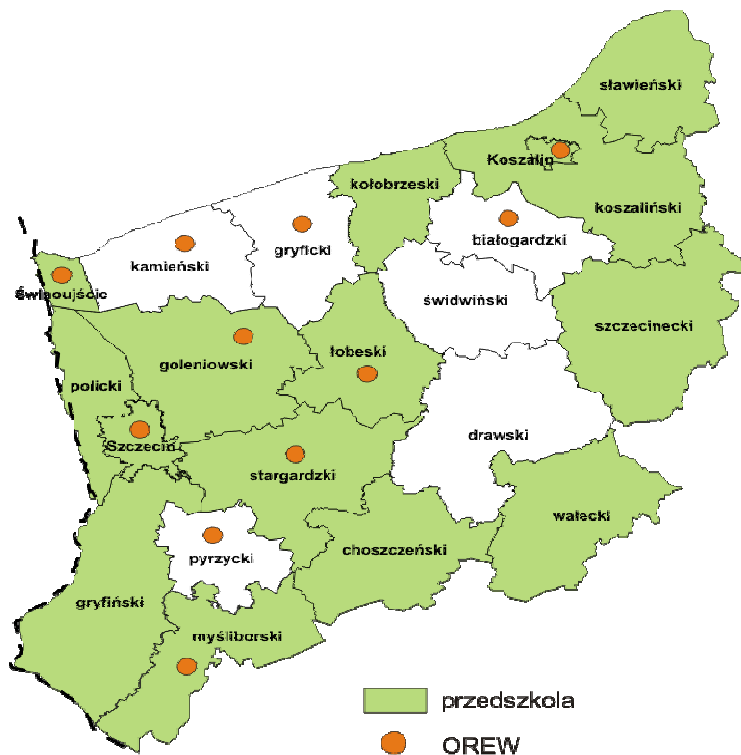
Największy wzrost liczby placówek przygotowanych do pracy z uczniem niepełnosprawnym w latach 2005-2009 zanotowano w powiatach grodzkich: Szczecin (wzrost o 19 placówek), Koszalin (wzrost o 4 placówki), Świnoujście (5 placówek) oraz w powiecie goleniowskim (wzrost o 6 placówek).

Tabela 2. Placówki, w których osoby niepełnosprawne realizują obowiązek szkolny i obowiązek nauki

Powiat	Przedszkola				Szkoły podstawowe				Gimnazja				Szkoły ponadgimnazjalne			
	integracyjne		specjalne		integracyjne		specjalne		integracyjne		specjalne		integracyjne		specjalne	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Białogardzki	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	2	0	0	1	1
Choszczeński	0	1	0	0	1	1	2	2	0	0	2	2	0	0	2	3
Drawski	0	0	0	0	0	2	2	2	0	1	1	2	0	0	1	1
Goleniowski	1	2	0	0	1	5	2	2	0	1	2	2	0	0	0	1
Gryficki	0	0	0	0	0	2	1	1	0	1	2	2	0	0	1	1
Gryfiński	0	1	0	0	0	0	3	3	0	0	3	3	0	0	0	1
Kamieński	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0
Kołobrzegi	2	3	0	0	1	3	4	3	1	1	3	4	0	0	1	1
Koszaliński	0	1	0	0	1	1	2	2	1	0	2	2	0	0	3	4
Łobeski	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Myśliborski	0	0	0	1	0	1	2	2	0	0	2	2	1	2	0	0
Policki	0	1	0	0	0	0	3	3	0	0	3	4	0	1	3	6
Pyrzycki	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	2
Sławieński	0	1	1	1	0	1	3	2	0	0	3	2	0	0	2	3
Stargardzki	0	3	0	0	1	1	2	2	1	1	1	1	0	0	1	2
Szczecinecki	0	1	0	0	4	6	1	1	2	4	2	2	1	2	2	1
Świdwiński	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	1	1	1	0	0	1
Wałecki	0	1	0	0	2	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Koszalin	1	1	1	1	1	2	2	2	0	3	3	2	0	0	1	2
Szczecin	1	4	1	2	2	8	9	11	1	4	9	11	1	2	13	13
Świnoujście	0	2	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	0	2
Zachodnio-pomorskie	5	23	3	5	16	38	44	45	7	18	43	48	4	8	32	45

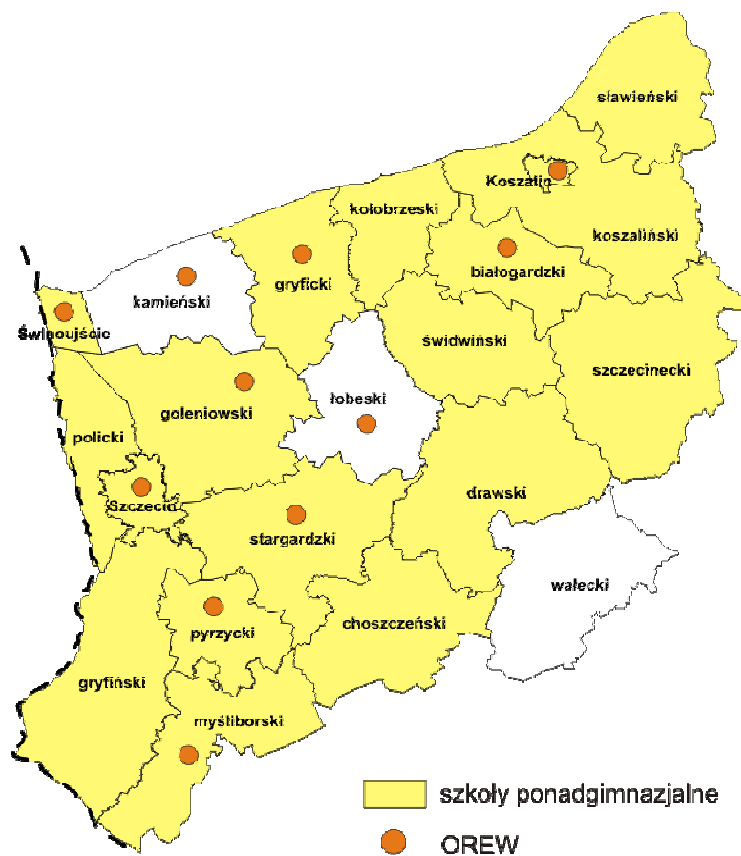
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Szczecinie, 30.09.2009

Mapa nr 4 Rozmieszczenie przestrzenne przedszkoli w regionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Szczecinie, 30.09.2009

Mapa nr 5 Rozmieszczenie przestrzenne szkół ponadgimnazjalnych w regionie

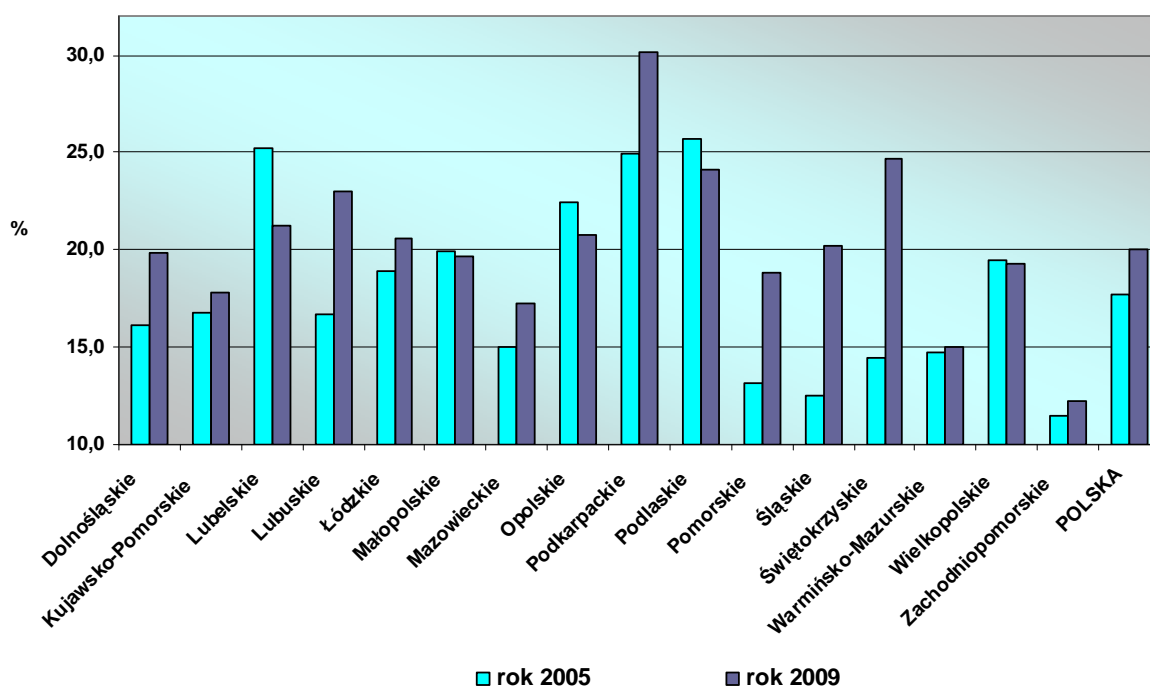

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Szczecinie, 30.09.2009

OSOBA NIEPEŁNOSPRAWNA NA RYNKU PRACY

Analizując aktywność zawodową osób niepełnosprawnych w skali całego kraju zaobserwowano zmianę wartości wskaźnika zatrudnienia⁴ z 17,7% w roku 2005 do 20,0% w roku 2009. Poziom zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wykazuje jednak silne zróżnicowanie przestrzenne. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych odnotowano w 2009 roku w województwie podkarpackim – 30,1%, najniższy w województwie zachodniopomorskim – 12,2%. W badanym okresie tylko w województwie zachodniopomorskim wartość w/w wskaźnik spadła poniżej 10% (w roku 2006 – 8,7%).

Wykres nr 9. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych

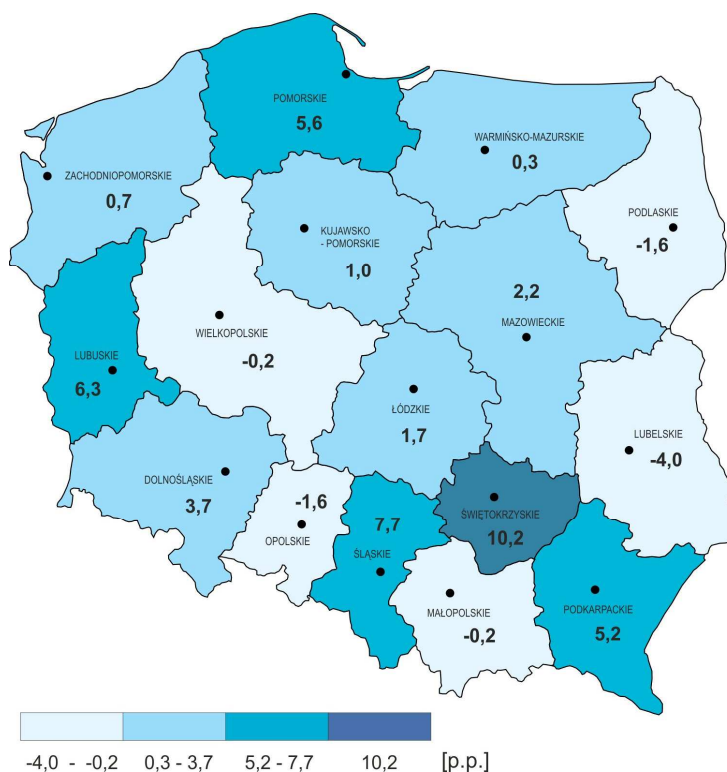

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych

Najwyższy wzrost odsetka zatrudnionych osób niepełnosprawnych, w okresie 2005 – 2009, stwierdzono w województwie świętokrzyskim - 10,2%, największy spadek w województwie lubelskim - -4,0%. Na przestrzeni 5 ostatnich lat średnia wartość wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych była najwyższa w woj. podkarpackim – 26,7%, najniższa zaś w woj. zachodniopomorskim – 11,4%.

⁴ Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 15-64 lata obliczono jako udział pracujących niepełnosprawnych w wieku 15-64 lata w ogólnej liczbie ludności niepełnosprawnej w tym wieku. Zbiorowość osób niepełnosprawnych została wyodrębniona z ogółu ludności w wieku 15 - 64 lata, na podstawie kryterium prawnego. Do osób niepełnosprawnych zaliczono osoby, które mają przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy.

Mapa nr 3. Zmiana wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w okresie 2005 – 2009r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Regionalnych

W urzędach pracy, na koniec 2009 roku, w skali całego kraju zarejestrowanych było 94,5 tys. osób niepełnosprawnych, tj. o 17,7 tys. więcej niż na koniec roku 2005 oraz o 55 tys. więcej niż w roku 2000. Warto podkreślić, że w samym 2009 roku zarejestrowało się 15,7 tys. niepełnosprawnych. W ciągu ostatniej niepełnej dekady (9 lat) liczba niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy wzrosła ponad dwukrotnie. Spośród nich na koniec 2009 roku aż 81,3% osób nie posiadało prawa do zasiłku.

Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, w zależności od miesiąca, w 2009 roku wahała się w przedziale 1164 – 1531, co oznacza, iż na jedną ofertę przypadało średnio od 62 do 75 zarejestrowanych. Oprócz bezrobotnych niepełnosprawnych na koniec 2009 roku zweryfikowano 24,5 tys. tzw. osób niepełnosprawnych poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu (są to osoby, które pobierają rentę z tytułu niezdolności do pracy, zasiłek stały, rentę socjalną lub rentę rodzinną).

W województwie zachodniopomorskim, w grudniu 2009 roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 3,8 tys. niepełnosprawnych, zaś w roku 2005 – 2,7 tys. W strukturze zarejestrowanych osób bezrobotnych, niepełnosprawni stanowili odpowiednio 3,6 % w 2009 roku oraz 1,6% w 2005 r.

Najwyższy odsetek osób niepełnosprawnych wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w 2009 roku w powiatach: Miasto Koszalin – 7,3% oraz świdwińskim – 7,1%; odpowiednio najniższy udział charakteryzował powiaty: łobeski – 0,7%, kamiński – 1,1% oraz pyrzycki – 1,3%.

Tabela 3. Niepełnosprawni zarejestrowani w urzędach pracy w latach 2005 – 2009 wg powiatów.

Powiaty	Bezrobotni ogółem		Bezrobotni niepełnosprawni		Udział osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych ogółem	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009
	<i>osoby</i>	<i>osoby</i>	<i>osoby</i>	<i>osoby</i>	%	%
białogardzki	6 579	5 064	154	204	2,3	4,0
choszczeński	5 831	4 418	70	84	1,2	1,9
drawski	8 024	5 751	96	135	1,2	2,3
goleniowski	7 964	5 320	73	133	0,9	2,5
gryficki	8 595	5 303	66	134	0,8	2,5
gryfiński	8 717	5 478	99	150	1,1	2,7
kamieński	5 926	3 931	39	45	0,7	1,1
kołobrzeski	5 831	3 590	151	180	2,6	5,0
m. Koszalin	9 248	5 020	346	361	3,7	7,2
koszaliński	8 240	5 121	189	237	2,3	4,6
łobeski	5 436	3 550	7	24	0,1	0,7
myśliborski	7 118	3 747	84	170	1,2	4,5
policki	4 980	3 857	43	79	0,9	2,0
pyrzycki	4 525	3 810	25	48	0,6	1,3
sławiński	7 171	3 761	169	266	2,4	7,1
stargardzki	12 717	7 639	104	292	0,8	3,8
szczeciński	10 578	7 303	309	421	2,9	5,8
świdwiński	6 939	3 966	79	121	1,1	3,1
m. Świnoujście	2 939	1 485	38	35	1,3	2,4
wałeccki	5 972	3 475	136	158	2,3	4,5
m. Szczecin	25 484	14 316	397	527	1,6	3,7
zachodniopomorskie	168 814	105 905	2 674	3 804	1,6	3,6

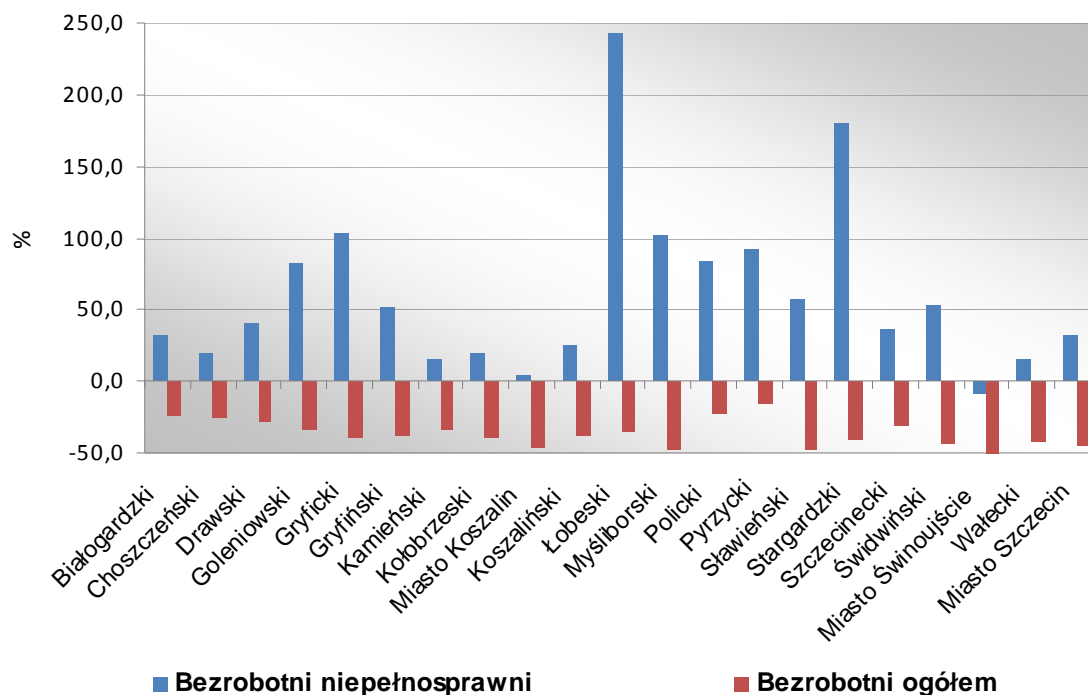
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z WUP w Szczecinie

O dużym zróżnicowaniu wewnątrzregionalnym sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy świadczy również liczba niepełnosprawnych bezrobotnych. Oprócz największych jednostek osadniczych regionu (Szczecina i Koszalin), najwięcej zarejestrowanych w urzędach pracy osób niepełnosprawnych na koniec 2009 roku odnotowano w PUP: Szczecinek, Stargard Szczeciński, Sławno, Koszalin (powiat ziemski) i Białogard – ponad 200 osób; najmniej w PUP: Łobez, Świnoujście, Kamień Pomorski i Pyrzyce – poniżej 50 osób.

Na przestrzeni lat 2005 – 2009 liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP wzrosła o 1,1 tys. osób. Największy wzrost (krotność) liczby niepełnosprawnych bezrobotnych odnotowano tam, gdzie było i jest ich najmniej, w powiecie łobeskim z 7 do 24 (wzrost ponad trzykrotny). W liczbach bezwzględnych najwięcej niepełnosprawnych bezrobotnych przybyło w powiecie stargardzkim – 188 osób. Jedynie w Świnoujściu odnotowano niewielki spadek liczby niepełnosprawnych bezrobotnych o 3 osoby.

Warto podkreślić zjawisko istotne dla regionu, w okresie 2005-2009 – przy spadku liczby bezrobotnych ogółem o ponad 37%, liczba bezrobotnych niepełnosprawnych osób – wzrosła o ponad 42%.

Wykres nr 10. Zmiana liczby osób bezrobotnych ogółem oraz bezrobotnych niepełnosprawnych w okresie 2005-2009 wg powiatów [w %].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z WUP w Szczecinie

Głównym celem powstawania i funkcjonowania zakładów aktywności zawodowej jest zapewnienie zatrudnienia osobom ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz osobom z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Prowadzą one rehabilitację społeczną i zawodową, czyli działania, które w konsekwencji mają przygotować pracowników zaza-ów do samodzielnego i niezależnego życia, do funkcjonowania na otwartym rynku pracy.

W Polsce na koniec 2009 roku istniało 61 Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ), w których zatrudnionych były łącznie 2 122 osoby niepełnosprawne. Przeciętnie w jednym zakładzie zatrudnionych było 37 osób niepełnosprawnych. Najwięcej ZAZ-ów, a tym samym i największe zatrudnienie odnotowano w województwach: śląskim, podkarpackim, wielkopolskim. Jedynie w województwie lubuskim i podlaskim nie utworzono w/w jednostek. W województwie zachodniopomorskim w 2009 roku istniały 2 ZAZ-y, w których zatrudnienie znalazło 89 osób.

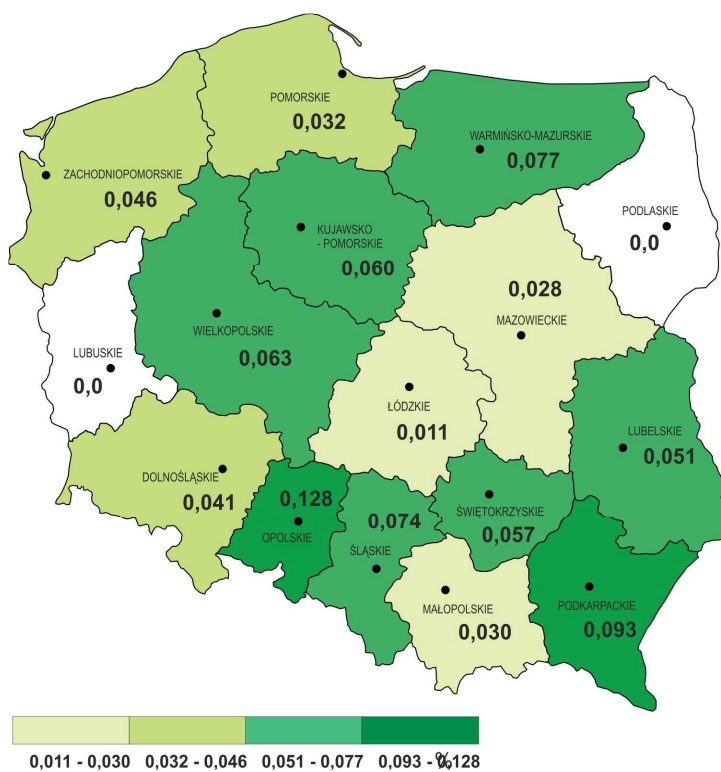
Tabela 4. Zakłady aktywności zawodowej (ZAZ) w Polsce

Nr	Województwo	Liczba ZAZ-ów	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych
1	Lubuskie	0	0
2	Podlaskie	0	0
3	Łódzkie	1	30
4	Pomorskie	2	82
5	Świętokrzyskie	2	82
6	Zachodniopomorskie	2	89
7	Opolskie	2	102
8	Mazowieckie	4	125
9	Warmińsko-Mazurskie	4	140
10	Dolnośląskie	4	147
11	Kujawsko-Pomorskie	5	154
12	Małopolskie	5	161
13	Lubelskie	5	173
14	Podkarpackie	7	232
15	Wielkopolskie	7	286
16	Śląskie	11	319
x	Suma:	61	2 122

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PFRON.

W praktyce niewielki odsetek osób niepełnosprawnych znajduje zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej. W zależności od regionu wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ZAZ-ach waha się od 0,011% w woj. łódzkim do 0,128% w województwie opolskim. W województwie zachodniopomorskim wskaźnik ten w 2009 roku osiągnął wartość 0,046%.

Mapa nr 4. Udział zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zakładach aktywności zawodowej w stosunku do ogółu osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PFRON.

PODSUMOWANIE

W Polsce, statystycznie, co siódmy mieszkaniec kraju, jest osobą niepełnosprawną. Częstość występowania zjawiska niepełnosprawności jest zróżnicowana zarówno na poziomie regionalnym jak i lokalnym. W województwie zachodniopomorskim, w zależności od powiatu, częstotliwość występowania w/w zjawiska różni się w skrajnych przypadkach 2,5 – krotnie.

Bardzo istotnym zagadnieniem jest edukacja i poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych, który determinuje późniejszą pozycję na rynku pracy. Województwo zachodniopomorskie na tle kraju cechuje jeden z najniższych wskaźników udziału osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym i policealnym -7,5%.

Pomimo ogólnego spadku liczby uczniów w regionie, wzrasta liczba uczniów niepełnosprawnych. Obserwuje się przyrost liczby placówek przygotowanych do pracy z uczniami niepełnosprawnymi. Istnieją jednak powiaty, w których pomimo wysokiego odsetka osób niepełnosprawnych w wieku 0-14 lat brakuje odpowiednio przystosowanych szkół i przedszkoli.

Region zachodniopomorski od ponad 5 lat zajmuje niechlubną - ostatnią pozycję pod względem poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. Śladowy wręcz wskaźnik aktywności zawodowej tej grupy przekłada się również na niewielką liczbę osób zatrudnionych w ZAZ-ach: w 2009 roku w województwie zachodniopomorskim istniały 2 ZAZ-y zatrudniające 89 osób niepełnosprawnych.

Spójna koncepcja polityki społecznej kraju i regionu musi uwzględniać zjawiska w obszarze niepełnosprawności. Z danych źródłowych wynika, iż brakuje regulacji prawnych, normujących warunki rozwoju potencjału osób niepełnosprawnych – z korzyścią dla nich samych, jak i dla celów szeroko pojętej gospodarki. Obecny system edukacji dzieci niepełnosprawnych - kształci wyłącznie do bezrobocia i do kolejnych kosztów państwa – w postaci świadczeń z pomocy społecznej.

Dane zawarte w raporcie wyraźnie wskazują na potrzebę wprowadzenia nowych, skutecznych rozwiązań na poziomie instytucjonalnym, które umożliwią osobom niepełnosprawnym korzystanie z pełni możliwości jakie niesie za sobą funkcjonowanie we współczesnym system edukacji, czy też na otwartym rynku pracy.

Wskazaniem jest wykreowanie takiego systemu wsparcia, który zapewni osobom niepełnosprawnym zamiast izolacji - integrację, poczucie sprawstwa i niezależności, a także

realna partycypację w wytwarzaniu i podziale dóbr i zasobów należących do całego społeczeństwa.

REKOMENDACJE:

Liczebność uczniów niepełnosprawnych – zbadanie przyczyn wzrostowej tendencji liczby uczniów niepełnosprawnych z uwzględnieniem różnic wewnątrz województwa.

Działania w obszarze edukacji - tworzenie placówek przygotowanych do pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym i młodzieżą w wieku ponadgimnazjalnym (szczególnie w powiatach o wysokim wskaźniku niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży). Pożądany kierunek zmian – tworzenie nowych oddziałów integracyjnych oraz rozwoju nurtu nauczania włączającego.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych - wskazanie przyczyn najniższego w kraju wskaźnika aktywności zawodowej wśród osób niepełnosprawnych.

Bezrobocie osób niepełnosprawnych – pogłębione badania nad zjawiskiem wzrostu liczby bezrobotnych niepełnosprawnych przy jednoczesnym ogólnym spadku poziomu bezrobocia